

22.4.2008

HALLITUKSEN ESITYS SÄHKÖISEN VIESTINNÄN TIETOSUOJALAIN MUUTTAMISEKSI (YRITYSSALAISUUDET JA TIETOTURVA)

Sähköisen viestinnän tietosuojalain muutoksen valmistelun lähtökohdat

Sähköisen viestinnän tietosuojalaki tuli voimaan syyskuussa 2004. Lailla implementoitiin sähköisen viestinnän tietosuoja-direktiivi (2002/58/EY). Samalla kumottiin vanha yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta annettu laki, joka säänteli lähinnä vain teleoperaattoreiden toimintaa. Uudella lailla teleoperaattoreita koskeva *sääntely ulotettiin koskemaan myös yrityksiä* ja muita yhteisötilaajia. Muutos oli suuri eikä osaa sen seurauksista osattu ennakoida. Voidaan sanoa, että uudella *sääntelyllä yksityisyyden suojan taso nostettiin, EU:n ellei koko maailman, tiukimmaksi*.

Jo ennen lain voimaantuloa asetettiin sääntelyn toimivuuden seuranta ja arviointia varten *seurantaryhmä*, jonka tehtäväksi asetettiin myös aloitteiden tekeminen sääntelyn muuttamiseksi. Seurantaryhmässä olivat edustettuina keskeiset ministeriöt, tietosuojavaltuutettu, kuluttajavirasto, keskusrikospoliisi, työmarkkinakeskusjärjestöt sekä muita yksityisiä ja julkisia tahoja, joiden toimintaan laki vaikutti.

Seurantaryhmässä havaittiin *ongelmalliseksi lain väärinkäytössäännöksen käytännön soveltaminen yhteisötilaajien oikeutettujen etujen suojaamisessa*. Yhteisötilaajien mahdollisuuksissa selvittää ja saattaa esitutkintaan *omiin viestintäverkkoihinsa* kohdistuneita tai niiden avulla tapahtuneita väärinkäytöksiä ilmeni vaikeuksia. Muun muassa eräät viranomaiset katsoivat, ettei voimassa oleva laki olisi sallinut asianomistaja-asemassa olevien yhteisötilaajien kerätä omista viestintäverkoistaan oikeudenkäynnin aloittamisen kannalta välttämätöntä näyttöä tunnistamistietoja käsittelemällä.

Yritysten mahdollisuuksia käyttää tietohallinnollisia keinoja luottamuksellisten tietojensa suojaamiseen ei ole rajoitettu. Yritykset voivat käyttää – ja käyttävät – järjestelmiä, jotka pitävät kirjaa siitä, kuka on muokannut, tallentanut, tulostanut ja siirtänyt mitään tietoa. Esimerkiksi usb-muistitikulle kopioidusta tiedostosta saadaan tietää kopion tekijä ja ajankohta. Yritykset käyttävät tietopääomansa suojaamiseen myös kulunvalvontaa, kameravalvontaa ja salassapitosopimuksia. Tosiasia kuitenkin on, että nykyisin *suuri osa yritysten toiminnasta tapahtuu viestintäverkoissa tai viestintäverkkojen välityksellä*. Yrityksillä *ei ole* tällä hetkellä lainkaan mahdollisuuksia selvittää *sähköisen viestinnän avulla toteutettuja tietovuotoja ja saattaa niitä esitutkintaan*.

Esityksen pääasiallinen sisältö

Esityksessä yhteisötilaajille annettaisiin tietyin edellytyksin oikeus käsitellä tunnistamistietoja *omissa järjestelmissään* merkittävää vahinkoa tai haittaa aiheuttavan mahdollisen tietoyhteiskunnan palvelun tai viestintäverkon luvattoman käytön taikka viestintäpalvelun ohjeen vastaisen käytön sekä elinkeinotoiminnan kannalta keskeisten yrityssalaisuuksien paljastamisen selvittämiseksi. Esityksellä parannettaisiin myös telyritysten, lisäarvopalvelun tarjoajien ja yhteisötilaajien mahdollisuutta huolehtia omien viestintäverkkojensa ja – palvelujensa tietoturvasta.

Yhteisötilaajia ovat yksityiset ja julkiset organisaatiot, jotka itse toteuttavat viestintäpalvelut työntekijöilleen ja muille käyttäjilleen. Esimerkiksi yritys, jolla on oma sähkö-

---

22.4.2008

---

köpostipalvelin, on yhteisötilaaja. **Tunnistamistietoja** ovat tiedot viestin lähettäjistä ja vastaanottajasta, tiedot viestinnän reitityksestä, kestosta, ajankohdasta tai siirrettävän tiedon määrästä tai käytetystä protokollasta; ne ovat rinnastettavissa kirjeen osoite- ja postileimatietoihin. **Viestien sisältöihin ei tämän esityksen mukaan voida puuttua.**

Tunnistamistietojen käsittely

Tunnistamistietoja voitaisiin käsitellä vain erityisen rajatuissa tilanteissa. Käsittely tapahtuisi **ensisijaisesti automaattisesti** ennalta määriteltyjen tekijöiden perusteella.

Tunnistamistietojen käsittelyoikeus on rajattu vain väärinkäytösten selvittämisen kannalta välttämättömiin tietoihin; **tavanomaisen viestinnän tiedot eivät joutuisi tarkasteluun**. Lisäksi kiinteän ja matkapuhelinverkon puheluihin, tekstiviesteihin ja muihin vastaaviin viesteihin liittyvät tunnistamistiedot on rajattu käsittelyoikeuden ulkopuolelle. Viestien sisältöä ei väärinkäytöstapauksissa saisi käsitellä lainkaan eikä tunnistamistietoja saisi käsitellä lähdesuojan murtamiseksi.

Oikeusturvan takeet

Yritysten ja muiden yhteisötilaajien tulee ensisijaisesti pyrkiä suojaamaan viestintäverkkonsa ja -palvelunsa sekä yrityssalaisuudet tietoturvatoinenpitein sekä käyttäjille annettavilla ohjeilla. **Tunnistamistietojen käsittely on vasta viimesijainen keino.**

Tunnistamistietojen käsittelyn perusteet tulee ehdotuksen mukaan käsitellä avoimesti ja niistä pitää tiedottaa käyttäjille. Työpaikoilla asia käsitellään **yhteistoimintamenetelyssä**.

Esitettyjen käsittelyoikeuksien valvoo **tietosuojavaltuutettu**, jolle tulisi antaa etu- ja jälkikäteiset selvitykset tunnistamistietojen käsittelystä. Lisäresurssitarpeet voidaan ottaa huomioon asianomaisen oikeusministeriön valmistelemalla, valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annettavalla asetuksella suoritteiden maksullisuudesta. Lisäksi työpaikoilla selvitys olisi annettava myös henkilöstön edustajille.

Käyttäjälle, jonka tietoja on manuaalisesti käsitelty, tulisi aina **ilmoittaa kirjallisesti** käsittelystä ja siitä, millä perusteella käsittelyyn on ryhdytty.

Mitä ehdotettu sääntely toisi lisää?

Ehdotettu tunnistamistietojen käsittelyoikeus on välttämätön, jotta yhteisötilaajat voisivat nopeasti selvittää epäilyt viestintäjärjestelmiensä toimivuuden vaarantavat teot ja ohjeen vastaiset luvattomat käytöt sekä yrityssalaisuuksien luvattomat paljastamiset. Yrityssalaisuuksien osalta tietohallinnollisten toimien avulla pystytään alustavasti rajaamaan epäilyksen alaisten joukkoa selvittämällä, ketkä ovat tietoja käsitelleet. Tunnistamistietojen käsittely on välttämätöntä, jotta saadaan tieto siitä, onko joku ollut yhteydessä esimerkiksi tahoon, jolle yrityssalaisuus on luvatta annettu. Samalla **yhteisötilaaja pystyisi rajaamaan epäiltyjen piiriä ja näin turvaamaan toimintansa jatkumisen**.

Mitä muuta uutta esitys sisältää?

Teleyrityksille, lisäarvopalvelun tarjoajille ja yhteisötilaajille annettaisiin tietyin edellytyksin oikeus käsitellä tunnistamistietoja automaattisen tietojenkäsittelyn avulla **tilastollista analyysyä varten**. Voimassa olevan lain mukaan tilastoja on voinut kerätä niin sanotuista anonyymeistä tiedoista, joista ei ole voinut tunnistaa tilaajaa tai käyttäjää. Tiedot on säännösten vuoksi jouduttu anonymisoimaan ennen käsittelyä, mikä muun muassa vaatii kahdenkertaisen tietojen säilyttämisen. Ehdotettu säännös antaisi oikeuden käsitellä tilastollista analyysyä varten myös sellaisia tietoja, joista tilaaja tai käyttäjä voidaan tunnistaa. Lopputuloksesta eli **tilastollisesta analyysistä ei kuitenkaan luonnollista henkilöä saisi tunnistaa**. Tilastollinen analyysi olisi tuotettava automaattisen tietojenkäsittelyn avulla.

Ehdotuksella parannettaisiin myös mahdollisuutta huolehtia viestintäverkkojen ja -palvelujen **tietoturvasta**. Voimassa olevan lain tietoturvasäännökset eivät vastaa nykyisiä tarpeita roskapostin ja haitallisia viestien automaattiseksi suodattamiseksi ja tietoverkkoihin ja palveluihin kohdistuvien hyökkäysten ja muiden uhkien selvittämiseksi ja torjumiseksi.

Hallitusohjelma

Esityksellä on kytkenä myös Vanhasen II hallituksen ohjelman viestintäpolitiikkaa koskevaan osaan (7.2 Arjen tietoyhteiskunta, Tietoverkkojen ja palvelujen kehittäminen, toinen kpl), jossa todetaan, että ”**hallitus edistää kansalaisten ja yritysten luottamusta arjen tietoyhteiskunnan palveluihin. Varmistetaan yritysten toimintaedellytykset kaikissa oloissa kriittisen infrastruktuurin toimintavarmuutta ja yritysalaisuuksien suojaa kehittämällä.**”

Esityksen valmistelu

Esityksen tunnistamistietojen käsittelysääntöjä koskeva osa on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriön työryhmässä, jossa olivat mukana oikeus-, työ-, sisäasiain- ja valtiovarainministeriöt sekä työmarkkinakeskusjärjestöt. **Työryhmän ehdotus oli yksimielinen**; esitystä tukevat kaikki työmarkkinakeskusjärjestöt. Esitykseen ja siinä käytettyihin käsitteisiin on tehty useita tarkennuksia lausuntojen perusteella. Viimeisimmät muutokset on tehty oikeuskanslerin ja oikeusministeriön pyynnöstä.

Esityksen valmistelussa on kiinnitetty erityistä huomiota **perusoikeuksien tasapainoiseen toteutumiseen**. Säännösten täsmällisyys, tarkkarajaisuus, hyväksyttävyyys ja suhteellisuus ovat olleet valmistelussa keskeisinä elementteinä. Samoin erityistä huomiota on kiinnitetty siihen, että esityksen oikeusturvakeinot ovat kattavat.

Esityksessä ja sen valmistelussa konkretisoituu se, mistä tietoyhteiskuntakehityksessä on kyse. Kyse on erillisten **teknisten, liiketoiminnallisten ja oikeudellisten vaatimusten samanaikaisesta yhteensovittamisesta**. Jos hanketta arvioi vain yhden perinteisen näkökulman kautta, kritiikin esittäminen on vaivatonta, mutta samalla myös vajavaista. Valmistelussa on pyritty sovittamaan nämä kolme, keskenään jännitteellistä kokonaisuutta yhteen. Perustuslakivaliokunta joutuu nyt ottamaan kantaa moneen uuteen ja tietoyhteiskunnan sääntelyn kannalta keskeiseen kysymykseen.
